

Biblioteka Jagiellońska
Kraków
Św. Anny 19

אָנאַנסען
פון 40 גראַשען
אין טעקסט 25 גראַשען
די פּרעסע און לעבעס וועט האָבן 8 אָנאַנסען שפּאַלטען.

שטעטלעכע צייטונג

פּרעסירט יעדען פּריוואַטן
רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע
ערשטע אַלגעמיינע 6 — טעלעפאָן 201.

אַבאָנעמענט-פּריוואַט: 4 גראַשען
פּריוואַט פון רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע:
CZĘSTOCHOWA, ALEJA 6. TELEFON 201.
פּריוואַט פון די אָנאַנסען און די רעדאַקציע גיט טעלעפאָן-ליסטע.

Piątek, dnia 19 czerwca 1931.

ליכט-צינדען 7.48

פּריוואַט, פ' קרן ד' תמוז תרצ"א.

PODZIĘKOWANIE.

Niniejszym składam podziękowanie

Tow. Ubezpieczeń „EUROPA” Sp. Akc. w Warszawie

a w szczególności p. p. **FISZOF** i **JARZĄBEK** przedstawicielom Głównego Inspektoratu w Częstochowie za szybkie wypłacenie mi kapitału pośmiertnego z pol. Nr. 15790 po mężu moim b. p. Moszku Rozenzaft.

(—) Sura Rozenzaft.

געשמאַקע פּרישע מיטלען

ווערט אַרויסגעגעבן טעגליך פון 12 ביז 3 נאכמיטאג
אין דעם לאנגיעהריגען רעסטאראַן פון

מיכאל הערץ, אַלגעמיינע 5

רעכענדיג זיך מיט דער קריטישער צייט, האָבען מיר בעשאַסען צו מאַכען אַ
גרויסען אומזאַץ און אַ מינימאַלען פערדינסט, כדי די קונדען צופרידענשאַפטלעך.

מיטאַגען צום פּריוואַט פון 1.50 ביז 3 זלעטעס.

וויילט איהר אָבעסען אַ גוט געשמאַק מיטאַג און פאַר אַ ביליגען פּריוואַט
דאַן בעזוכט אונזער רעסטאראַן און איהר וועט העכסט צופרידען זיין.

באד-אנשטאלט

סטראַזשאַקע 4
קען מען יעדען טאָג פון 7 פריה ביז 9 אָווענד
בעקומען פערשיעדענע

פּרישע ניצעס

צו 50 גר. און
עלעקטרישע וויבראַציע-מאַסאַזשען

בעקאַנטמאַכונג.

א אנשטענדיגע חברה אָדער מנין ווערט געזוכט
זיך אָנצושליסען אין דער שוהל טאַרגאָווע 15.
עס קענען אויך זיין איינצעלנע מיטגלידער, זאָגער
אַהן איינקויף-געלד. ווענדען זיך צו די ה"ה
העניך ווייס, קראַקאווער 6
לייזער ברוין, סענאַטאָרסקאַ 26
די פערזאָנלעכע.

א טיכטיגער אַגענט

זוכט פערטרעטונגען אויף קליין-פּוילען צו פער-
קויפּען אויף נאכנאָמע.
ערקלינגען אין רעדאַקציע פאַר K.

שאַפּער-מעכאַניקער

געענדיגט אויסלענדישע קורסען מיט אַ דיפּלאָם
בעזיצט די שפּראַכע:
פראַנצויזיש, האַלענדיש און דייטש
זוכט אַ פאַסטען
ערקלינגען גאַרנאַצאַרסקאַ 58 טאַמזשיק.

WAŻNE DLA PAŃ!

ZAWIADOMIENIE
Niniejszym mam zaszczyt zawiadomić
Sz. Klientele, że

pracownia kapełusz M. Gotlibówny
została przeniesiona z II-giej Aleji № 19
w II Aleję № 28 vis-a-vis
bramy
Z poważaniem
M. GOTLIBÓWNA.

איך וויל אַ פעהיגען שוואַרץ

מיט אַ קליינעם קאַפיטאַל צו אַ גוט געשעפט
(עס קען זיין יעדע בראַנזשע)

איך בעווייז אין צענטערם פון שטאָדט אויף אַ גוטען פונקט
אַ שעה געוועלע מיט אַ שטוב.
ערנסטע אַפּערטען זיך ווענדען אין רעד. אַנטער. אַ גוט געשעפט.

א גרויסע שאַפּע 8 מעטער קוואַדראַט

גלייך צו פערדינגען
גינסטיג אויף אַ ווערקשטעל אָדער סקאַד
ערקלינגען זיך ביי ש. זאַלצבערג, וואַרשעווער 25.

GIMNAZJUM

Tow. Żydowskich Szkół Średnich w Częstochowie
z prawami szkół państwowych

ul. Dąbrowskiego № 3-a.
Egzaminy wstępne do wszystkich klas odbędą się w dalszym
ciągu w poniedziałek dnia 22 czerwca 1931 r.

Uwaga: czesne w klasach C I i II wynosi zł. 30—miesięcznie.

Cegielnia „ŁOJKI” B-ci Zandstein

w GNASZYNIE
podaje do wiadomości Sz. właścicieli domów i przedsiębiorców
budowlanych, że sprzedaje cegłę maszynową z pieca Hoffma-
nowskiego I gatunku po zł. 56, a cegłę maszynową II gatunku
po zł. 46 — za 1000 sztuk franko plac budowy.

Zamówienia przyjmują:
Bracia ZANDSTEIN
w CZĘSTOCHOWIE,
ul. Kościuszki 3-b. Telefon 1-52.

Ważne dla p.p. przemysłowców i wytwórców

wyrobów blaszanych.
Nowourządzona LAKIERNIA
firmy **Z Monhajt**

przyjmuje do polakierowania wszelkie wyroby blaszane i metalowe
oraz blachy i bednarki różnego rozmiaru po cenie przystępnej.
Wykonanie pierwszorzędne i trwałe do sztanowania.

Bliższe szczegóły można otrzymać osobiście pod adresem:
Z. MONHAJT, Częstochowa, Koszarowa 19
codziennie od 10 do 3-ciej po południu.

Obajcie o swoje oczy i kupujcie wszelkie okulary

tylko w firmie **OPTYK MEDICAL** bo tam będziesz najlepiej
obsługiwany fachowo.

Aparaty i wszelkie przybory fotograficzne za gotówkę i na raty.
Ceny bardzo niskie.

Optyk Medical
Z. ERNER
(b. długoletni optyk w najwięk-
szych zakładach opt. w Paryżu.)
ALEJA № 31.

צום זומער-סאַנדאַלען

סעזאָן!
סקאַק-גימנאַסטיק.

פריהמאַרגען-לאַטשען צו מעסיגע פּריוואַט
אין קאַפּ. רעיעלע אויספיהרונג.
דעטייל.

עמנואל האמבורסקי

רעד. און ארויסגעבער פון „לאָדזער טאַגעבלאַט”.
דער איברגעליבענער פאַמיליע דריקען מיר אויס אונזער טיעפ-
סטען מיטגעפיהל.

ב. באַטשאַן און פרוי.

טיטל געריהרט פון דער ידיעה וועגען פריהצייטיגען טויט
פון אונזער פריינד נ"ע

עמנואל האמבורסקי

רעד. און ארויסגעבער פון „לאָדזער טאַגעבלאַט”.
דער איברגעליבענער פאַמיליע דריקען מיר אויס אונזער טיעפ-
סטען מיטגעפיהל.

עמנואל האמבורסקי

רעד. און ארויסגעבער פון „לאָדזער טאַגעבלאַט”.
דער איברגעליבענער פאַמיליע דריקען מיר אויס אונזער טיעפ-
סטען מיטגעפיהל.

ב. באַטשאַן און פרוי.

טיטל געריהרט פון דער ידיעה וועגען פריהצייטיגען טויט
פון אונזער פריינד נ"ע

עמנואל האמבורסקי

רעד. און ארויסגעבער פון „לאָדזער טאַגעבלאַט”.
דער איברגעליבענער פאַמיליע דריקען מיר אויס אונזער טיעפ-
סטען מיטגעפיהל.

ב. באַטשאַן און פרוי.

טיטל געריהרט פון דער ידיעה וועגען פריהצייטיגען טויט
פון אונזער פריינד נ"ע

WAŻNE DLA SKŁEPÓW KOLONJALNYCH!

W najbliższych dniach uruchamiamy
w Częstochowie przy ul. Spadek 8

MECHANICZNĄ FABRYKĘ TOREBEK PAPIEROWYCH
pierwszorzędnej jakości. Ceny przystępne

Zamówienia wykonane będą z wielką dokładnością.
Zdolny młody człowiek obez-
nany w branży kolonialnej
poszukiwany

Częstoch. Mechaniczna Fabryka Torebek
„POLPAK”
Częstochowa, ul. Spadek 8.

Zawiadomienie.

Podaje się do ogólnej wiadomości, że Tymczasowy Zarząd
Miasta (Wodociągi i Kanalizacja) w najbliższych dniach przy-
stępuje w wykonaniu miejscowych przepisów wodociągowo-
kanalizacyjnych do przymusowego połączenia z siecią wodociągów
i kanalizacji nieruchomości przy ulicy Kościuszki 17, Jasnogór-
skiej 19 i Nowy Rynek 5, ponieważ właściciele tych nierucho-
mości sami nie wykonali tego połączenia w przepisany czasie.

TYMCZASOWY ZARZĄD
m. Częstochowy
WODOCIĄGI I KANALIZACJA.

Częstochowa, dnia 17.VI 1931 r.

OGŁOSZENIE.

Kierownik Tymczasowego Zarządu m. Częstochowy podaje
do wiadomości, że w dniu 20 czerwca r. b. w porze obiadowej
odbywać się będą próby sprawności działania syren fabrycznych
i parowozowych.

Częstochowa, dnia 16 czerwca 1931 r.
KIEROWNIK TYMCZASOWEGO ZARZĄDU
m. Częstochowy.

דער לעצטער אקט.

(צו די וואהלען פון דער קהלה-פערוואלטונג.)

קומענדיקע וואהלען וועלן ביי אונז פארקומען דאס וואהלען צו דער קהלה-פערוואלטונג, וועלכע וועט נאכדעם דורך די נייגעוועהלטע פרנסים, די דאזיגע וואהלען וועלען זיין דער לעצטער אקט פון די פארגעקומענע קהלה-וואהלען, און עס לוינט ווע-גען זיי צו זאגען עטליכע ווערטער.

מיר האבען דאס אייגענטליך שוין בעטאגט, אבער צוליב דער גרויסער וויכטיגקייט מוזן מיר דאס ווידערהאל-ען, אז די פערוואלטונג, און נאך זי, איז די פאקטישע לייטערין וואס פיהרט אן מיט דער ארבייט, מיט דער גאנצער ווירטשאפט פון דער קהלה, זי שטעהט ביים רודער און אלס אויספיהר-ארגאן, ווען זאגאר זי וויל זיך אמשטרענגסטען האלטען אין די ראהמען פונ'ם דורכ'ן ראט בעשטימטען בודזשעט, קומט איהר אויס פיל צו ענדערן לויט איהרע מיי-נונגען און אנוואונגען, און לויט ווי עס ווילט זיך טאג-טעגליכע פראקטיק, ווייל די פערוואלטונג טראגט דאך באמת די פולע פערזאנלעכע אקטיוויטעט פאר אלעס וואס קומט פאר אין דער קהלה.

ביי אונז אין שטענאמאכאד און מען זאגאר געוואוינט געווען צו האלטען אז דער פאקטישער פיהרער פון דער קהלה איז דער פרעזעס, ווייל ביי-אויס האט די פערזאן פון פרעזעס באמת קאנצענ-טירט אין זיך כמעט די גאנצע טע-טיגקייט, אמת די פערוואלטונג האט געמוזט יעדע זאך פרייהער בעשטעטיגען אבער זי איז נאך געקומען אויף די זיצונגען וואס זענען גערופען געווארען דורכ'ן פרעזעס און האט בעהאנדעלט דעם טאג-ארדנאנג וואס ער האט פאר-געשטעלט, קיין איניציאטיוו, קיין בע-זונדערע עראייניגשען מצד דער פער-וואלטונג איז נישט געווען צו בעמער-קען, און דאס איז געווען דערפאר ווייל די מערהייט פערוואלטונגס-מיטגלידער איז נישט געווען ווי געהעריג טעטיג, דער צולייב זיינע פרוואטע בעשעפטי-גונגען וקין קלאפאטען פעהלען נישט אין די היינטיגע צייטען וועלכע הא-בען איהם ביים בעסטען ווילען נישט ערלויבט צו אפפערען זיין פערזאנלעכע צייט פאר קהלה-ארבייט. אנדערע זענען גלייט צו קיין געוועהלטע טעטיג-קייט נישט געווען פעהיג, דעריבער איז אויסגעקומען, אז די גאנצע קאסט איז געלעגען אויפ'ן פרעזעס, וועלכער האט געמוזט אלעס ערלעדיגען, און אפיה-סען מיט'ן גאנצען אפאראט.

און אזוי ווי פאר איין מענש מען צו זיין ווי פעהיג און קוואליפירט איז אונגעגלייך אפצופיהרען מיט דער גאנצער קהלה-מאשין, זענען טאקע גע-מאכט געווארען פעהלערן וועלכע זע-נען געווען אונפערמיידליך.

אבער דער פעהלער וואס איז בעזאגנען געווארען בעת די פויריגע וואהלען צו דער פערוואלטונג טאך זיך פאר קיין פאל נישט ווידערהאלען. עס וואלט געווען די גרעסטע זינד ווען מען זאל אריינפיהרען אין דער פערוואלטונג מענשען וועלכע מען איז נישט זיכער אז זיי זענען פעהיג צו דעם דאזיגען אמת, און עס איז, מוז מען זאגען אפען די גרעסטע אונפערזאנטווארטליכקייט פון א מענש וועלכער פיהלט ביי זיך אז ער איז נישט בערופען צו דעם דאזי-גען אמת, ווען ער קומט און נעמט דעם אמת איבער.

בשעת מיר שרייבען די דאזיגע שו-רות זענען די קאנדידאטען-ליסטעס צו דער פערוואלטונג נאכנישט אריינגע-טראגען געווארען אין דער וואהל-קא-מיסיע, און עס קומען פאר לעבהאפטע אונטערהאנדלונגען צווישען די פער-שידענע ריכטונגען וואס זענען פער-טרעטען אין קהלה-ראט, וועלכע טראכ-טען אונאויפהעליך און קאמבינירען ווי ארום צו בעקומען אן אויפריכטיג צו דער פערוואלטונג כדי צו האבען די אויבערמאכט און די העגעמאניע אין דער קהלה.

און עס איז פערשטענדליך אז ווען מען איז אדורכגעדרונגען מיט קאמפ, ווען מען טראכט נאך וועגען נצחון, וועגען בעזיגען די גענער, איז מען נישט פעהיג ערסט און אויפריכטיג צו טראכטען, און זיך אפצוגעבען א אי-נערליכען חשבון הנפש אויב די מען-שען וואס מען שטעלט ארויס זענען באמת ראוי פאר דעם דאזיגען אמת, און אויב זיי וועלען דאס ארויסשלי-פען דעם קהלה וואגען פון דער באל-טע אין וועלכער ער זינט, צוליב געוויסע פינאנסיאלע אדער אנדערע שוועריגקייטען.

איצט ווען די דאזיגע שורות ווערען געלעזען איז אייגענטליך שוין „נאך אלעס“, דאס הייסט די ליסטעס זענען שוין געוויס אריינגעטראגען, ווייל דער לעצטער פערלענגערטער טערמין האט זיך געענדיגט נעכטען, דאנער-שטאג, אין אונזער, אבער ריכטיג וועט ערשט זיין „נאך אלעמען“ דאמאלס ווען די וואהלען וועלען זיין פארגעקומען.

די אלגעמיינע פערואמלונג פון דער פאבריקאנטען און סוחרים - באנק.

ה' קורלאנד לעזט דעם פראטאקאל

פון דער לעצטער אלגעמיינער פער-וואלטונג, וועלכער ווערט גענומען צו דעם טעטיגקייט - בעריכט גיט אב פרעזעס פון דער פערוואלטונג ה' דא-וידאוויטש, וועלכער זאגט: צוליב דעם שווערען קריזיס איז אויך אין אונזער באנק פערקלענערט געווארען דער אומזאץ, אנשטאט דאס פויריגע יאהר איז געווען אומזאץ 83 מיליאן יאהר דאס יאהר נאך געווען 78 מיליאן אומזאץ. קרעדיט האבען מיר פערטיילט איבער 8 מיליאן זאלטעס. ריוח איז געווען אין יאהר 1930-30.494.86 מיט-גלידער זענען פערזאנלעך 525 פרא-טעסטען זענען געווען אויף 16 טוי-זענד זאלטעס.

דירעקטאר ה' פרושיצקי גיט אב דעם פילאנט-בעריכט, וועלכער איז א ספעציעל געדורקטע בראשור, פונאנדערגעשיקט געווארען צו אלע מיטגלידער, און פון וועלכען ס'איז צו זעהען אז די באנק שטעהט אויף דער געהעריגער הויך פון איהרע אויפגאבען און זי געווינט אלס מעהר דעם פולסטען צוטריו פון די ברייטסטע שיכטען און זי ענטווי-קלט זיך מיט א זעהר שנעלען טעמ-פא אין אלע צווייגען פון איהר טע-טיגקייט.

אויך לעזט ער דעם פראטאקאל פון דער רעוויזיאנס-קאמיסיע. דעם בעריכט פון אויפזיכט - ראט לעזט ה' אדוו. קאנארסקי.

זונטאג איז אין לאקאל פון פאבריק-קאנטען און סוחרים-פערזאנלעך פארגעק-מען די יעהרליכע אלגעמיינע פערואמ-לונג פון דער פאבריקאנטען און סוחרים-באנק.

די פערואמלונג עפענט ה' ראמאן מארקאוויטש און ערקלערט אז היות ווי עס איז נישט אנוועזענד דער פרעזעס ה' שטיבער צוליב געווען די פערואמלונג, גלייכצייטיג לעזט ער פאר א שריפטליכע בעגרי-סונגס-טעלעגראמע פון דעם פערדינעסט-פולען פרעזעס ה' שטיבער.

אויך דערמאנט ער, אז די פערזאמ-לונג קומט פאר פונקט אין דעם קאמפערזאנטווען טאג, וועלכער האט א קאלאסאלע בעדייטונג פאר די קאאפע-ראטיווע בעוועגונג בכלל און פאר די יודישע קאאפעראטיווען בפרט.

אלס פארזיכערונג ווערט אויסגע-וועהלט ה' איזש. רייזאק. אלס ביזי-צענדען די ה"ה י. מ. קרעל און ל. לעוואקאוויטש און אלס סעקרעטאר ה' ב. קורלאנד.

לויט'ן פראיעקט פון די פערזאמלע-טע ווערט באלד אויסגעוועהלט א וואהל-קאמיסיע, וועלכע נעמט אן די וואהל-צעטלען די גאנצע צייט.

ווייל זאגאר נאכ'ן אריינטראגען די קאנ-דידאטען ליסטעס קענען די עהרליכע און אויפריכטיגע פרנסים זיך אפגעבען א דין-וחשבון, זיי דארפען גענוי אדורכ-שטודירען די אריינגעטראגענע ליסטעס, זעהען ווער עס פיגורירט אויף זיי, און אויסוועהלען דאס בעסטע פון בעסטען. איהר פרנסים, זענט די געוועהלטע פון דער יודישער בעפעלקערונג, אייך האט מען אנגעטריט די העכסטע אי-סטימציע פון יודישען שטענאמאכאד, די וואהלען צו דער פערוואלטונג זע-נען אייער ערשטער און אפשר דער וויכטיגסטער טהאט פון אייער טעטיג-קייט, זעהט דאריבער צו וועהלען די מענשען וועלכע וועלען צופרידענסטע-לען אייערע וועהלער, די מענשען וועל-כע וועלען פערשטעהן זייער אויפ-גאבע.

געדענקט אז איהר טראגט די גאנצע פערזאנלעכע אקטיוויטעט פאר דעם אלעס וואס וועט פארקומען אין דער קהלה אין משך פון איהר קאדענץ, און איהר מוזט מיט אייער פולען בעוואוסטזיין, מיט אייער גאנצען יודישען און מען-שליכען געוויסען צוטרעטען אדורכצו-פיהרען דעם לעצטען אקט.

י. פ.

דיר. פרושיצקי לעזט נאך דעם פראטאקאל פון רעוויזיאנס - פערבאנד, וועלכע שטרייכט אונטער, אז די באנק האט זיך די לעצטע צייט זעהר ענט-וויקעלט און געפיהרט א אינטענסיווע טעטיגקייט אויף איהר געביעט.

עס ווערט אנגענומען דער בעשלוס אויסצודריקען אפסאלוטאריום דער פער-וואלטונג און ראט.

דער ריוח ווערט צוטיילט אויף פאל-גענדען אופן: אויפ'ן אייזערנעם פאנד 1000 זל, אויפ'ן חשבון פון אומארי-זאציע 1400 זל, אויף אונגעוועהליכע אומאריזאציע 2748.60 זל, פערזיכע-רונגס-פאנד 15.000 זל, איבערטראגען אויפ'ן קינפטיגען יאהר 6346.26

דער דאזיגער פארשלאג איז איי-נשטימיג אנגענומען געווארען.

אויך ווערט בעשטעטיגט דער בו-דזשעט אויפ'ן קינפטיגען יאהר אין דער סומע פון 7500 זל. א חודש מיט'ן רעכט איבערצושטייגען מיט 10 פראצע.

עס ווערט אויך בעשלאסען אז דעם העכסטען קרעדיט וואס די באנק קען ערטיילען איז 10.000 זל.

עס קומען פאר וואהלען, וועלכע גי-בען פאלגענדען רעזולטאט:

אין דער פערוואלטונג ווערט צוריק געוועהלט ה' י. דאווידאוויטש און אלס פערטרעטער די ה"ה י. לעוויט, קאן, און י. שלעזינגער.

אין ראט די ה"ה: ר. מארקאוויטש, ב. העלמאן און י. ראזענבערג. אלס פערטרעטער: נ. קאהן, ד"ר ה. טעמ-פעל און י. טעמפעל.

מיט דעם ווערט די פערואמלונג גע-שלעסען.

Szkoła Koedukacyjna i Przedszkole
z prawami szkół państwowych
Zofji Wajnsztokówny
w Częstochowie,
Egzaminy wstępne do wszystkich
klas odbywają się systemem lek-
cyjnym w ciągu m. czerwca.
Dla niezamożnych ulgi
UWAGA: Do przedszkola przy-
muje się dzieci od lat 3 ch.
Zgłoszenia i informacje uskutecznia kancelaria szkoły Piłsudskiego
13, (II brama II piętro) codziennie od 8—1 i od 17—19.

KURSY JĘZYKOWE
prof. Leona Wajnsztoka
Na czas miesięcy letnich organi-
zują się specjalne
komplety wakacyjne dla maturzystów
i wybierających się zagranicę Po-
czątek wykładów w połowie b. m.

לאקאלאנטען = פערנאיי
אין שטענאמאכאד
דער סעקרעטאריאט איז טעטיג טעגליך פון 5 ביז 7 אונזער.
בעראמטונגען וועגען וואויננגס - פראגען - אוימאנאסט.
איינשרייבונגען פון נייע מיטגלידער אויפ'ן ארט אלעס 12.

דעם איז ער זעהר רייך, בעזונדער טראגט ער א זעהר עלעגאנטען אנה-פארם, און עס איז דאך בעוואוסט ווי ווייט יעדע פרוי געהט אויס נאך גאל-דענע קנעפ...

זיינע געדאנקען האבען איהם פשוט ערשיטערט: ווער ווייסט אויב זי די ערלעך און שטילע טויב פערראט מיך נישט, ווער ווייסט אויב דער דאזיגער עמנאאל האט זיך מיט איהר נישט בע-קענט, און איהר שעהנהייט האט איהם אזוי ווי מיך בעצויבערט.

מיט יעדער סעקונדע איז וויקטאר געווארען טרוייריגער, אבער באלד האט ער זיך אויפגערלעבט און געטראכט: אה, וואסער נישט אויפריכטיגער מענש איך בין, ווי איך בין ערשיטערט גע-ווארען בלויז הערענדיג אז זי קען נאך א יונגען מענש, איך קען דאך זי פרעגען, און ערפאהרען פון וואנען זי קען איהם, און וואסערע געמיינזאמעס זי האט מיט איהם.

און מיט דעם דאזיגען בעשלוס האט ער זיך אומגעקעהרט צו הערען וואס ראזא רעדט מיט זיין פריינד.

אלבערט האט געזאגט:

איך בין מיט דעם ה' מאראניא זעהר בעפריינדעט, דאס איז א זעהר לאנגע געשיכטע, אבער ווען עס אינטערע-סירט דיר, פרייליך, קען איך דיר אלעס גענוי איבערגעבען.

יא, מיין פריינד, איך וויל דאס גען ווייסען - האט ראזא געענטפערט - און וויקטאר'ן איז געווען נאך מעהר אויפ-פאלענד איהר אזוי שטארק פערזינלע-רעסירען זיך מיט דעם ריכטער עמנאאל. (פאראט. קומט)

שטערען, איך געה אריין אין צווייטען צימער, און איהר קאנט אייך רעדען אנגעשטערט.

ווען אלבערט איז ארויס פון צימער האט ראזא געפרעגט:

דיין פריינד שטודירט אלס ריכטער, און וואס טהוט ער איצט, מיט וואס בעשעפטיגט ער זיך?

ער איז א בעאמטער ביים הויפט-ריכטער פון העכסטען געריכט, עמנאאל מאראניא, וועלכער האט איהם פער-שפראכען אז ווי נאך ער, מאראניא, וועט איבערנעמען דעם אמת פון גי-בעראנטאט, וועט אלבערט בעקומען ביי איהם א פיעל העכערן אמת.

וואס האסטו געזאגט - האט ראזא געפרעגט - אז דער ריכטער עמנאאל מאראניא זאל ווערען גובערנאטאר?

יא, אזוי האט מיר אלבערט געזאגט, אבער וואס וואונדערסטו זיך אזוי, דו קענסט דען דעם ריכטער מאראניא?

יא, איך קען איהם - האט ראזא געענטפערט - און ווען אלבערט איז גאר אהיינגעקומען אין זייער צימער, האט זי איהם געפרעגט:

צי ווייסטו אויף זיכער אז עמנאאל מאראניא זאל ווערען גובערנאטאר?

ראזא האט נישט בעמערקט אז איהר פערזאנלעכעסירען זיך מיט'ן ריכטער עמנאאל האט אויך וויקטאר'ן געמאכט א שטארקען איינדרוק, און ער האט זיך פארשעפן אין טרוייריגע געדאנ-קען: פון וואנען קען ראזא דעם ריכ-טער, דאס איז א זעהר שעהנער, וויכטי-געכט סימפאטישער יונגער מענש, וועלכער פערנעמט א זעהר הויכע שטעלונג אין דער געזעלשאפט, מען זאגט אויך אז ער איז א יוד, און דא זאל ער ווערען גובערנאטאר, אויסער

רעגען וועסטו נישט קומען, מיין טיי-ערע.

דער פאטער האט מיך ווירקליך נישט געלאזט געהן אין זאך רעגען, אבער איך האב געמוזט קומען, אייך האב נישט! געקענט רוהען - האט ראזא געענטפערט - דער רעגען ווערט אבער וואס אמאל שטארקער, און ווי אזוי וועלען מיר זיך קענען אויפאלטען דא אין פארק?

איך האב וועגען דעם געטראכט נאך איידער דו ביזט געקומען, און איך האב בעשלאסען אז מיר זאלען אריי-נעהן צו מיין פריינד אלבערט וועלכער וואוינט נישט ווייט פון דא.

וועלען מיר קענען דאָרט רעדען אונ-געשטערט?

אלבערט איז מיין הארציגסטער פריינד און זיין וואוינונג איז אזוי ווי מיין, קיין זאך וועט אונז דאָרט נישט שטע-רען - האט וויקטאר געענטפערט - דאָרט וועלען מיר קענען זיצען א צייט, און איך וועל דיר דערצעהלען מיין לעבענס-געשיכטע.

ביידע זענען אוועק צום פריינד אל-בערט, דאס איז געווען א זעהר סימ-פאטישער יונגעראמאן פון עטליכע צוואנ-ציג יאהר, וועלכער האט זיי זעהר ווא-רים אויפגענומען.

גו, דו ביזט ווייטער פערטיעפט אין דינע געזעץ - ביכער - האט וויקטאר געזאגט צו זיין פריינד.

יא, אזוי איז דאס בעסטער פריינד, איך מוז ווייטער לערנען און לערנען, יעצט שטודיר איך ספעציעל דעם אי-טאליענישען געזעץ-קאדעקס, האט אל-בערט געענטפערט - אבער איך פער-שטעה אז איהר דארפט צווישען זיך עטוואס רעדען, וועל איך אייך נישט

די פערפאלגטע.
דאמאל פון יודישען לעבען אין איטאליע, אין 19-טען יאהר-הונדערט.
פריי פון העברעאיש דורך י. געלזאהן.
(פארזעצונג)
איך בין כמעט ווי זיכער אז ראזא האט א געליעבטען - האט קלמן שדכן געזאגט - איך האב אזא עהנ-ליכע ווייך אויך געהאט ביי איהר פריי-נדן הענריעטא זילבערמאן.
וואס האסטו געהאט?
איך האב פאר דעם מיידעל פארגע-שלאגען די פיינסטע שידוכים און ביי יעדען האט זי געפונען א פעהלער, איך האב פערשטאנען אז דאס איז נישט גלא-טיג, האב איך איהר אנגעהויבען נאכ-שפאנירען ביז איך בין דערגאנגען אז זי לייעבט זיך מיט א יונגעראמאן פון מיליאנדר.
נא?
האב איך דאס איבערגעגעבען איהר פאטער, וועלכער איז אויפגעקאכט גע-ווארען הערענדיג אזא זאך, און ער האט בעשלאסען צו טהון מיט איהר דעם שידוך וואס איך האב פארגע-שלאגען, און זי צווינגען חתונה צו האבען געגען איהר ווילען.
איך זעה אז דו ביזט נישט קיין נאך קלמן - האט עקליבא געזאגט - אלזא מען מוז דא אויך געהן מיט דעם וועלכען וועג, דער באראן וואלט איי-געשטימט מיך צו האבען פאר א איי-דים, מעגליך צוליב מיין פערמעגען אבער דאס ארט מיך נישט, מוז מען ערפאהרען ווער עס שטעהט מיר אויפ'ן וועג.
דו מוזט אבער געדענקען - האט

קלמן געזאגט - אז עס איז פעהלענען א גרויסער אונטערשייד צווישען זיל-בערמאנען און דעם באראן, זילבער-מאן איז א חסידישער יוד, און הערענ-דיג אז זיין טאכטער לייעבט זיך מיט א מיליאנדר יונגעראמאן איז ער אויפ-געקאכט געווארען, דאנענען דער בא-ראן, אויב אזא יונגעראמאן וועט איהם געפאלען וועט ער איינשטימען אויפ'ן שידוך, ווען אפילו דער חתן זאל זיין נישט קיין פרומער יוד.
דו האסט רעכט קלמן - האט עקליבא געזאגט - אבער קודם-כל מוזטו זיך נעמען גענוי אויסצופארשען מיט ווע-מען ראזא געהט און קומט זיך צווא-מען, איך וועל אויך שטעהן אויף דער וואך, און ווען מיר וועלען דאס וויסען, וועט מען שוין אויסנעפונען א מיטעל אראפצורוימען מיין געגנער פון וועג.
א קורצע צייט האבען ביידע פריינד זיך נאך פערזאטען וועגען זייערע פלע-גער, קלמן האט ווידער בעקומען פון עקליבא'ן א געוויסע סומע געלד אלס לויזן פאר זיין ארבייט, און איז ארוועק.
7.

אין זעלבען טאג געגען אונזער הא-בען ראזא'ן מיט וויקטאר'ן זיך געטרא-פען אין שטאדט-פארק אזוי ווי זיי הא-בען זיך געהאט אפגעשמועסט.
נאך דער ווארעמער בעגריסונג האט וויקטאר געזאגט:
איך האב געגלייבט אז צוליב דעם

פון וואָך צו וואָך.

דער אורטייל.

דאָס גאַנצע יידישע פּאָלק, איבער-תויפט די יידישע פרעסע בעהאַנדעלט איצט דעם אורטייל דער דער פּעלקער-בונד קאָמיטע וועגן דער פּראָגע פון פּוּל'ה מערבי, וועלכע האט זיך ארויס-געזאָגט אז דער כּוּתל איז דאס איי-גענטום פון די מוסולמענער.

און ווידער נעמט מען אָן דעם דאָ-זיגען פּסק-דין פון דעם העכסטען וועלט-טריבונאַל, וועלכער האט אונז, דעם יידישען פּאָלק, אַוועקגערויבט איינע פון זיינע הייליגסטע הייליגטימע, מיט אַ קאַלם און רהיג געוויסען אַזוי ווי עס וואָלט בכלל אַנדערש נישט גע-קענט זיין.

אַנדערע געבען צו אַ גרויסע בע-דייטונג דאָס וואָס עס איז די יודען, לויט דעם דאָזיגען אורטייל, ערלויבט געוואָרען דאָרט פאָרן כּוּתל צו שטעהן און דאָוונען (זיצען טאָר מען שוין נישט) און דאָס וואָס די אַראַבער איז פּערוועהרט געוואָרען בשעת דעם יידישען דאָוונען צו טומ-לען און שטערן, אויף ווי ווייט די אַראַבער וועלען זיך צו דעם צופאַסען וועט אונז ווייזען די צוקונפּט.

ווידער געמאכט אַ גרויסען חוּק פון גאַנצען 16 מיליאָנען יידישען פּאָלק, נישט בלויז די ענגלישע רעגירונג חוּק'ט פון אונז מיט איהרע ווידער-שפּרעכענדע פּאַרדאָנען און קאַמענ-טאַרען, מיט איהרע ווייט-ביכער און דעקלאַראַציעס, מיט איהרע בעאַמטע און אַדמיניסטראַטאָרען, נאָר אויך דער פּעלקער-בונד, די נאָבעלסטע און העכ-סטע אינסטאַנץ פון דער פּעלקער-משפּחה קען אויך חוּק מאַכען פון דעם אַרעמען יידישען פּאָלק, וועלכעס איז פיזיש שוואַך, און פאַר וועלכען מען האט זיך נישט צו פאַרלעבן פאַר קיין אויפּשטאַנדען, רעוואָלוציעס, אָדער בלוט פּערגיסונגען, אַזוי ווי מען מוז זיך רעכנען מיט די מוסולמענער.

איז טראָץ דעם וואס אַלע ווייסען און קיינער, זאָגן די מוסולמענער וועלכע, וועלען נישט אַפּליקענען אַז די דאָזיגע וואָנד איז אַ איבערבלייבעכץ פון דעם אַמאַליגען יידישן בית-המקדש, טראָץ דעם וואס די גאַנצע וועלט ווייסט ווי אַזוי דאס דאָזיגע שארית-ה-פּלִיטה איז זינט דעם חורבן ביים יידישען פּאָלק פּערהייליגט, ווי אַזוי יודען פון דער גאַנצער וועלט וואס בעוועגן ארץ-ישראל זינט טויזענדער יאָהרען בעני-סען מיט טרעהרען דעם דאָזיגען אַנ-דענק פון זייער אַמאַליגער גרויסקייט און וועלכעס טענדענציעס, קומט מען מיט אַ רהיג געוויסען און מען זאָגט אַז דער כּוּתל געהער צו די מוסולמע-נער אָהן שום בעוואָרענישען, און מען האָלט אַז מיט דעם וואס מען דערלויבט יודען דאָרט צו דאָוונען איז דאָס יו-יא, אַזוי איז דאס ליידיגער, מיר זע-

פאַרוואָס האָבען די ראַדיקאַלען פערלויצען זייער השפעה?

דער רעזולטאַט פון די קאַנגרעס-וואַהלען האָט קלאַר און דייטליך געווי-זען אַז די ביז-איצט שטאַרקסטע גרו-פע אינ'ם פּוילישען ציוניזם-על'המשמר פערלירט פון טאָג צו טאָג איהר איינ-פלוס אויף די ציוניסטישע מאַסען.

די דאָזיגע נאַטירליכע ערשיינונג איז געווען פאַר די פיהרער פון די ראדי-קאַלען נישט קיין ענטווישונג. געשעהן איז דאס וואס האָט געמוזט געשעהן. אין וואָס בעשטעהט דער אויסדרוק ראַדיקאַליזם?

ראַדיקאַליזם-דאס איז אַ לאַטיינישער אויסדרוק פון וואָרט „ראַדיקס“-וואָרצל. און אין דעם דאָזיגען גייסט האָט ה' גרינבוים אין משך פון 6 יאָהר צוזא-מען מיט די רעוויזיאָניסטען געקעמפט פאַר אַ ראַדיקאַלער ענדערונג אין דער ציוניסטישער פּאָליטיק. אַ ענדערונג ביז צום שורש, אַנאָרטיילונג אויף דער אַלטער פּאָליטיק און בכלל אַ שיטה, וועלכע געהט נישט אויף קיין קאַמפּראַמיסען, אַנאָנאָגאָזע, מוטי-גע און ווירדיגע.

איצט קומען מענשען און פרעגען: וואָס איז געשעהן? אין דער צייט ווען ה' גרינבוים האט געדאַרפט בערעכטיגען זיין אַפּאָזיציאָנעלען קאַמף, געגען דער עקזעקוטיווע און ווייטער שלעפען דעם וואָקען, האָט ער להכעיס די רעוויזיא-ניסטען אויסגעדריעהט דעם דישעל און איז אַריין אין אַ בלאַטע, פון וועלכער זיין אויטאָריטעט איז געפאַלען.

אין דער צייט ווען דער „מורחי“ און „עת לבנות“ האָבען אויסגענוצט די אַפּאָזיציאָנעלע קאָניונקטור וואס איז געשעהן מיט די „ראַדיקאַלען“? אַט די רעזולטאַטען פון די קאַנגרעס-וואַהלען זענען געבן די קאָנסעקוענצען דער-פון.

זעהר געלונגען כאַראַקטעריזירט די ראַדיקאַלען ד"ר יהושע טהאַן אין זיין אַרטיקל „א פּערקלערטע וועלט...“ (היינט נר. 112), וועלכער שרייבט צו אַנד:

„מען קעלט מיט אונז, (די ראדי-קאַלען) אַז עס זענען פּערהאַן אין דער געשיכטע פון די פּעלקער פּעריאָדען, ווען מען מוז בעהאַלטען די ענדזיע-לען אין דער ברום-קעשענע אַריין, נען די פיזיש-שוואַכע, אונזער כח בע-שטעהט נאָר אין שרייען און פּראָטעס-טירען אין דער צייט וואס אַנדערע זענען פיזיש שטאַרק, וואס אַנדערע שטיי-גען אונז איבער, מיר זענען דער „המעט מכל העמים“, און דאריבער ערלויבט מען זיך געגען אונז אַזעלכעס וואס מען וואָלט זיך בנוגע אַנדערע ביי קיין פאַל נישט דערלויבט.

פּון-חיים.

טפולע ווערטער זענען דאָך אַ קריסטאַ-ליזירטע און אַביעקטיווע קריטיק, וועל-כע אַלע מוזען אַנערקענען.

ה' גרינבוים אין זיין סעריע אַר-טיקלען „פאַרוואָס בעקעמף איך דעם רעוויזיאָניזם?“ האט אַנגעוויזען, אַז ער בעקעמפט די רעוויזיאָניסטען, ווייל זיי ווילען פּערקאָפּען די מאַכט און און זיי אַז זיי, די רעוויזיאָניסטען, זענען גרא-בע יונגען, וועלכע פיהרען אַ נישט-עטי-שען קאַמף.

אויב עס האַנדעלט זיך ריכטיג ווע-גען דער עטישער פאַרם פון קאַמף און ווי. אַזוי די ראַדיקאַלען פאַסען זיך צו צו דער דאָזיגער געזעלשאַפּטליכער אַ עטיק וועל איך דאָ אַלוסירען אַ פאַקט, וואָס ווייזט בלוט אַרויס די אַמאָע פּעראַינטערענינג פון די רא-דיקאַלען און אַ קאַמף אין דער גרעניץ פון עטיק.

ווען ד"ר רייך ז"ל איז געשטאַרבען האט מען לכבוד זיין אַנדענקען איי-געאַרדענט אין אַ גאַנצע רייע שטעדט פון קאַנגרעס-פּוילען טרויער-אַקאַדעמיעס האָט זיך דער שרייבער פון די דאָזיגע שירות געוואָנדען צו אַ פּראָפּסיאָנע-לען על-המשמ'רניק אַז אויך ביי אונז אין טשענסטאָאָו דאָרף אַזאָ טרויער-אַקאַדעמיע איינגעאַרדענט ווערען. דע-רויף האָב איך בעקומען פאַלגענדע תשובה: געהט! געהט! מאַכט נישט דער-פון אַזאָ טראַגעדיע, עס וועט זיין „איי-נער וועניגער...“

איצט מיט ד"ר י. גאָטליב'ס בעזוך אין אַנדער שטאָט, די אַפּישען זענען שוין געווען געדרוקט וואס איז גע-שעהן בראַוואַ ראַדיקאַלען! פאַר אייער אַמאָע עטיק...

פאַר רעוואַזיאָנען און נערווען-ליידענדע!

וואָך בין איך פון דעם אונטערטרגליכען קוואַל פטור געוואָרען און איך פיהל מיך ווי ניי-געבוירען. טאָגאַל וועל איך יעדען ליידיגענדען עמפּפּעהלען. עהנליך ווי ה' ש. איז מדיע אַ סך מענשען וועלכע האָבען בענוצט טאָגאַל ביי רעו-מאַטיום, גיכט, רייסען אין די געלענ-קען, קאָפּ און נערווען-שמערצען, ער-קעללונגען און עהנליכע פּאַראַנקהייטען. טאָגאַל איז אונטערדליך פאַרן מאַגען, האַרץ און אַנדערע אַרגאַנען. טאָגאַל לינדערט נישט נור תיכף די שמערצען, איז אויך אויף אַ נאַטירליכען אופן עוקר מן השורש די דאָזיגע ליידיגען. דערפאַר האָט מען אַפילו אין פּערעל-טערטע פאַלען מיט טאָגאַל ערציעלט די בעסטע רעזולטאַטען. אויב אַ סך טוי-זענדער דאָקטוירים פּערשרייבען דאס מיטעל, דאָן קען יעדער מיט פול פער-טרויען טאָגאַל קויפּען. פּרובט טאָקי היינט נאָך אַליין אויס. פערלאָנגט אבער נור טאָגאַל. ס'איז נישטאָ קיין בעסטער מיטעל. צו בעקומען אין אַלע אַפּטי-קען, שוין פון 2 זל.

אַז קיינער זאָל זיי נישט אַרויסזע-הען. איהר פּערשטעהט ווי ווייט די פּאָליטישע חכמה געהט! אַבנאַרען דעם געגנער, וועלכען מען האָלט, ווי ס'ווייזט אויס פאַר אַ סך ווייניגער קלוג ווי מען איז אַליין, דאס איז אויפ'ן ארץ-ישראל פּראָנט.

„איצט לאַנדעס-פּאָליטיק, מען שיסט מיט אַ גרויסען קאַליבער און מען שרייט מוט! און טאָקי נאָכאַמאָל מוט! און צום דריטען מאָל מוט! דאָ מוז מען פרעגען: וואו איז „מוט“ נויטיגער און וויכטיגער אין ארץ-ישראל צי אין גלזא? לאַנדען צי אין ווארשא? אין דער צייט ווען מיר האָבען דאָרט אַריינגעוואָרפּען צוואַנציג מיליאָן פונט, אַריינגעלעגט אין דעם עסק אונזער גאַנצע ענער-גיע איבערהויפט ווען מיר געהען קיין ארץ-ישראל נישט מיט'ן פוח פון טאָלעראַנץ נאָר מיט געשיכטלי-כע רעכט פון די געוועזענע בעלי-בתים. אַט אַזאָ משונה'דיגע ראדי-קאַלעכץ קען מען נישט ערקלערען פשוט אַלס אַ פּערקומטען מוח, נאָר אַלס פּערקומטקייט ביז צום שורש נשמה...“

דאס שרייבט נישט קיין רעוויזיא-ניסט, דאס שרייבט נישט קיין אַנדע-רער ווי דער מעסיגער „אגאָדאָויעץ“ ד"ר יהושע טהאַן, אַבער דאס איז דאָך ריי-רעוויזיאָניסטישע אויפפאַסונג. יע-דער מוז מודה זיין אַז די דאָזיגע ווער-

יעדער וואָס לייזט אויף רעוואַזיאָניזם, גיכט און נערווען דאָרף נישט צווייפּלען אַז ער קען געהיילט ווערען, ווייל טוי-זענדער ליידיגענדע האָבען דורך טאָגאַל זייער געזונדהייט צוריקגעווינען. פון זיינע ערפאָהרונגען מיט טאָגאַל איז אונז מודיע ה' י. שערר, לבוב, לינדע-גאָ 2 צ. א. זיט אַ סך יאָהרען האב איך אויף רעוואַזיאָניזם און אַ שטארק רייסען אין רעכטען פּוס געליטען. דורך די גאַנצע צייט האָב איך בענוצט אונ-צעהליגע הייל-מיטלען און אויך 2 מאָל אייפּערקוואַם געמאַכט. איך האָב מיר תיכף די טאָבלעטען אין אַפּטיק גע-קויפט טאָגאַל האָב איך בענוצט 3 מאָל אין טאָג צו 2 טאָבלעטען. שוין אין דער ערשטער וואָך האָב איך אַ גרויסע ערליכטערונג געפיהלט און די דריטע

אַ חזנישען ניגון אויסגערופּען שוכן עד זענען צוגעשפּרינגען די 2 אַלטע גבאים און איהם אַוועקגעשטעלט פון ברעטל און אויף שטום-לשון איהם פּערפאַהרען אין דער מאָרדע אַריין. דער בעל-הפּלה האָט אויך נישט געטאַרט מפּסיק זיין און ער האָט אויף שטום-לשון יענעם פּערפאַהרען אין די פּה אַריין און איי-דער מען קוקט זיך אַרום פליהען פעטש ווי האָגעל און עס מישען זיך צונויף טליחים מיט פּויסטען, און אַליין אָהן רייד, וואָרעם מען האָלט דאָך אין מי-טען דאָווענען איז דאָך אסור להפּסיק ביז ענדליך דער גבאי שני ר' העניך ע. האָט אַ געשריי געטון אויף „לשון-קודש“ פאַליציאָ און אַזוי ווי אונטען זענען געשטאַנען דעם גבאי'ס ווייב און טאָכטער זענען זיי געלאָפּען נאָך אַ פאַליציאַנט, העלכער איז טאָקי באַלד געקומען אין שטיבעל אַריין מאַכען אַרדננג.

ווי כשמוע, ווי די העלדישע רע-וואַזיאָנערען האָבען געהערט אַז עס קומט אָן פאַליציאָ האָט מען זיך שנעל געשטעלט דאָווענען שמונה עשרה און זיך הייס געשאַקעלט, דער פאַליציאַנט געהט צום ערשטען דאָווענער און פּרעגט איהם: „פאַנע קטאָ טו אַוואַ-טוראָוואַל? יענער רופט זיך אַבער גאַרנישט אָן און שאַקעלט זיך. דאָן פּרעגט ער אַ צווייטען, אַז דריטען, נאָך קיינער ענטפּערט נישט, אסור להפּסיק אַזוי זענען זיי נעשטאַנען אַ לענגערע צייט און געדאָווענט שמונה עשרה, אַז עס האט גאָר קיין סוף נישט גענומען...“

פאַריגען פרייטאג פאַרנאכט איז פּלוי-צום געשטאַרבען פון אַ האַרץ אַטאַק אַ צענקליכע עלטערע פרוי פון גארני-צאָסאָס 21.

דאכט זיך אַז דער צער פון מאַן און די קינדער איז געווען זעהר גרויס וואס זייער מוטער וועלכע האָט אַנגע-גרייט אויף שבת איז פּלוצלינג גע-שטאַרבען, איז דאָס נאָך נישט געווען

ליכע און גוטע מדות, עס קומט אַבער אויף זיי אָן אַ רוח שטות און די גוטע מדות ווערען פּערוואַנדעלט אין נאַרישע מעשים.

אסור להפסיק...

דאָס גערער שטיבעל אויף דער יאָט-קע גאָס 13 איז שוין אַ אַלט מקום מוכן לפרעניות פון צייט צו צייט קי-מען פאַר געשעהענישען, וואָס מאַכען אָן אַ רושם אין שטאָט און געבען אַ געלעגנהייט וועגען דעם אַ לענגערע צייט צו רעדן.

אין יענעם שטיבעל איז געווען אַמאָל גבאי דער היגער חסידישער יוד ר' ז. ר-ן, וועלכער האט געהאַטען דאָס שטיבעל אין דער בעסטער אר-דנונג און אַלע דתן ואביר'לעך הא-בען גרויס דרך-ארץ געהאַט, איז אַבער ר' ז. געשטאַרבען, האָבען די חברה אופגעוויבען די קעפּ און פון דאָ-מאָל אַז די קומען פאַר מחלוקת מיט פעטש וואָס פּעראַוואַכען אַ חילול הקודש.

די אינצידענטען קומען אַרויס צו-ליעב גבאות, אַנאָיידעם פון דעם פער-שטאַרבענעם גבאי, וויל דוקא בעקומען אַלס ירושה דאס גבאות, דער עולם בעשטעהט אַבער נישט און איבער-הויפט זענען זיי געוואָרען דעמאָקרא-טען און ווילען אַ חשבון פון די הנכסות יענע ווילען אַבער נישט זיך אונטער-געבען, נעמט דער עולם און קלויבט אויס אַ צווייטען גבאי.

יענעם שבת איז דער נייער גבאי ר' מ. מ-ש צו צום עמוד און מיט

וואָס געהערט, וואָס געזעהן.

ויקח קרח.

האָט גענומען קרח, דער זוהן פון יצהר, וועלכער האט געוואָלט ווע-רען גבאי איבער קהל, האט ער גע-מאַכט אַ מחלוקה און זיך גענומען צו הילף די צוויי קהל'ס שקצים דתן ואבירם, וועלכע האָבען אַנגעצינדען אַ פייער פון מלחמה געגען פאַלקס-פיה-רע משה.

זייער סוף איז געווען אַ ביטערער, די ערד האט זיך אויפגעפּענט און האט זיי איינגעשלאָנגען. פון דאָמאַלס אָן ווערט דער נאָמען קרח בענוצט אַלס אַ זידעל-וואָרט, וויל מען עמיצען פּעצייכענען אַז ער איז אַ שלעכטער, אַ רשע, אַ פייער-אַנצינדער, זאָגט מען אויף איהם, אַז ער איז אַ קרח, כאָטש רש"ה האָלט, אַז קרח איז געווען אַ חכם און פּרעגט טאָקע: קרח שפּקה הי מה ראה לשטות זה? קרח וואס איז געווען אַ קלוגער פאַרוואָס האט ער געמאַכט אַזאָ נאַרישקייט? מילא וואס רש"י ענטפּערט איז אַ בע-זונדערע זאָך, עס איז אַבער כאַראַק-טעריסטיש דאָס פאַלקס-ווערטל, אזווען אַ חכם בענאָלישען זיך, איז ערגער און אַ נאָר טוהט אַ שטות...

עס ליגט מיר אויף דער צונג צו דערמאָנען עטליכע היגע כלל-טהווער, וועלכע זענען אויך אַזוי קלוג ווי קרח און פּונדעסטוועגען טהווען זיי כסדר אַ נאַרישקייט, אַז עס איז אַ חרפה

און אַ בוש, אייב איך דערמאָן זיי נישט ביי די נעמען איז עס נאָר דער-פאַר ווייל איך אַליין בין נישט קיין קרח, און וויל נישט מאַכען קיין מחלוקה, אַבער איהר אַלע ווייסט דאָך אַז עס זענען פּערהאַנגען ביי אונז אַזעל-כע חכמים, וואָס מאַכען נאַרישע שטיק-לעך און פון די דאָזיגע שטיקלעך ווע-רען אונזיגע מחלוקת.

ויקח קרח.

די היינטיגע סדרה קרח, האט אַ היפּנאָטישע קראַפט, וואָרעם די וואָך זענען ביי אונז פאַרגעקומען פּערשידע-נע מחלוקת'ן און קאָמפּען און נאָך אַזעלכע קליינע אינצידענטען וועגען וועלכע אין וועל בלאָד אייך איבער-געבען אין די בעזונדערע קאָפיטלעך אַזוי אַז די מעשה מיט קרח'ן איז שוין אַוועק אַסך טויזענדער יאָהרען און פונדעסטוועגען זענען די קרחים נאָך נישט קלוגער און איידעלער געוואָרען און טהווען ווייטער אַב זייערע קורחישע אַרבייט.

איך וויל נישט, אַז אויך דאָס-מאָל זאָל זיך די ערד עפענען און זיי איינשלינגען, ניין אַזוי ווייט האָלט עס נישט (אַז קרח בין איך נאָך נישט...) נאָר מיין בקשה איז, אַז די ערד זאָל זיך עפענען און עס זאָל פּערשלינגען ווערען דאָס נאַרישקייט פון די קורחים, וואָרעם לעולם זענען זיי אַרנטיכע מענשן טיעף אין האַרצען ליגען ביי זיי עהר-

פארוואס שווייגען מיר?

איינגען זיין הייו מיט דער שטאָדט-
שער וואָסערלייטונג און קאָנאַליזאַציע,
מאָטווייערעדיג דאָס דערמיט, וואָס זיין
הייו בעזיצט אַנאָייגענע איינריכטונג
פֿון וואָסערלייטונג און קאָנאַליזאַציע.
פרעג איין זיך, איין, הייווירטלעך
פֿון שטענענאַכאָו, אויב ה' ד"ר מאָר-
טשעווסקי'ן איז נישט ניהא די וואָסער-
לייטונג און קאָנאַליזאַציע וואָס ער האָט
אַליין געשאַפֿען, דען ער האָט געוויס
מעהר נוצען געהאַט דערפֿון ווי מיר,
און ער האָט נאָך אַ העזע געהאַט צו
אַז נידערטרעכטיגקייט. פֿאַרוואָס שוויי-
צן מיר?

א אפענער פרייער צום יודישען טורן=ספארט
פערטייג איז ספארט=קלוב, ווארט"א.

דאָגענען דעם הויזווירט מוז מען עס
יא בעצאָהען. זעלבסטפערשטענדליך
פון זיין קעשענע דערהיינען וועט ער
נישט, וועט עס דערנעוון צו קאָנפליק-
טען, דערנאָך אין געריכט און אזוי עד
לסוף.
אינטערעסאַנט איז נאָר דאס, וואס
דער שפּעטער פון דער מאָדערנער איי-
ריכטונג, געוועזענער שטאַטס - פרעזי-
דענט ד"ר מאַרטעוועסקי האָט זיך גע-
וואַנדען צום מאַטריאַליזם מיט דער י-
טע, מען זאל איהם שטראַפן פון פער-
טע.

עס מוז יעדען וואונדערען, דאס ביי
דער ספאָרט-יוגענד, וועמענ'ס אויפגא-
בע, אין דער ערשטער רייהע, דאָרף
זיין נישט קיין פערזענליכע אַמביציעס
נאר דער נוצען און די ענטוויקלונג פון
דער זאך—ספאָרט, האָט געקענט שטיל-
שווייגען און האָט נישט ווי געהעריג
פאָרגיט אויסהערענדיג דעם בעריכט,
אַז זייער פערזענליכע סיבות, צוליבע
א' יחיד איז די פראַייניגונג נישט צו-
שטאנד געקומען.

דער אַרקעסטער האט פערשפּעטיגט
באַד אינדערפריה האט זיך אָנגע-
הויבען די אָקאָדעמיש געווינדעט די
פּייערונג פון קאָפּעראַטיווען-טאָג און
היות ווי אַלע איבריגע יידישע קאָ-
פּעראַטיווען ביי אונז אין שטאַט הא-
בען נישט גענומען קיין אַנטהיל די
דער אָפּציעלע פּייערונג, האט אים
פּייערונג איינגעדאַרדעט בלויז די האַנ-
דווערקער-באַנק מיט נאָך אַ רייע פּראָ-
דוציר-קאָפּעראַטיווען ווי אויך די יי-
דישע צעכען, וואס זענען אָנגעשלאָסען
אין האַנדווערקער-פּערבאַנד.
די פּייערונג האט געזאָלט זיין מיט
דער אַמט'ער פאַמפּע, מיט רעדעס,
מיט גאַסען-זאָגען, מיט אַרקעסטערס
א.א.וו. אַבער צוליעב אַ קליינעם
משול אפיז זאך אַרויסגעקומען אַ-
דערש.

און מען האָט עס איינגעשלייערט ד
וירטשלייט, איך בין זיכער אויב עס
האט נאך ווען געהערשט אַ שטיקל
האַרמאָניע, אַ פּרידליך צוזאַמענלעבען
צווישען הויזווערט און לאָקאַטאָר, וועט
עס יעצט בעל ווערען, דען איין הויז-
ווערט זעהט דער לאָקאַטאָר זיין ערג-
סטען שונא. פּערהאַן געוועזען לאָקאַ-
טאָרען וואס האבען ביי-יעצט גאַרנישט
געצאָהליג פאַר וואסער און קאַנאַליזאַ-
ציע צו אַהאַבן האָט מען זיי גאַרנישט
געקענט, ווייל דער עקספּערטאָר האָט
נישט געהאַט ביי זיי וואס צו נעמען

הכלל אונזערע יאָדעס-מאכער שטע-
הען אויס געפרענטע צרות פון דער
אָפּצוויי וועלכע מאכט זיי כסדר הייסע
פּראָטאָקאָל צויעב זייערע קאָטע
יאָדעס.

איך אפעריר דעריבער צו ביידע
פראיינען, דאס זיי זאלען ארויסווייזען
דעם גוטען ווירען, אוועקשטעלענדיג
אין א זייט זייערע פערזענליכע אַמ-
ביענעס און מיטוורקען אז די פראיי-
ניגונג זאל צושטאנד קומען ווי אַמ-

בערג וועט אדורכפאלען. ווארם אלע
כחות זענען געווען מאָביליזירט און די
ברייט איז געוואָרען אנגעפיהרט אויפ'ן
גאַנצען פראָנט דורך געניטע גענעראַ-
לען. צום סוף האָט זיך אָבער גע-
בויען אַז אַז איבערוווגענדע מעה-
הייט האָט פונקט געשטימט פאַר'ן ה'
ראַזענבערג און ווען מען האָט גע-
טראַכט ווענען די כחות האָט זיך אַרויס-
געוויזען, אַז די אינזיאַטאַרען פון
ראַזענבערג'ס געגנער האָבען געטאָן אַ
קאָשקייט און האָבען אַרעיסגעשטעלט
אַלס קאָקורענט אַ צו שוואַכען געג-
נער אָון דאָס איז געווען די הויפט-

וּנְדָמָה וּנְדָמָה

לריתן

די פייערונג פון קאָאָפּעראַטיווען = טאָג אין טשעכענסאָכאָוו.

פּערזאָנלעכע זונטאג איז אויסגע-פאלען דער אינטערנאַציאָנאַלער קאָא-פּעראַטיווען-טאָג, וואָס איז געפייערט געווארען אין דער גאַנצער וועלט ווי אויך ביי אונז אין פוילען.

אין טשענסטאכאוו האט אַ אָקטיווען אָנטייל גענומען די היגע האַנדווערקער-באַנק, אַ רייע פראדוציר - קאָאָפּערא-טיווען און האנדווערקער-זעכען. פונקטליך 10 אַזייגער פריה האבען זיך אין זאָל פון דער האַנדווערקער-באַנק פּערזאָמעלט די פאַרשטעהער פון האַנדווערקער פערבאנד מיט זייער פּאָהן, די פראדוציר קאָאָפּעראטיווען מיט זייערע פּעהנער ווי אויך די יודי-שע צעכען מיט זייערע פעהנער, אויך זענען די שילער פון דער האַנדווער-קער שולע געקומען מיט זייער פּאָהן.

די אָאָדעמיע עפענט דער פרעזעס פון דער האנדווערקער - באַנק ה' ש. נייעמיראָווסקי, וועלכער רעדט וועגען דער בעדייטונג פון קאאפּעראטיווען-טאָג בכלל און איבערהויפט פאַר אונז זיידען.

דאָן רעדען נאָך די ה"ה ד"ר ר. אַש, א. עפשטיין און ש. פראנק, וועל-

די אָלגעמיינע פּערוואַמלונג פון פרויען פּעראיין „עזרה".

פּערזאָנלעכעס מאָנטאָג איז אין איי-גענעם קאָאָל פאַרגעקומען די יעהרלי-כע אָלגעמיינע פּערוואַמלונג פון פרויען-פּעראיין „עזרה".

די פּערוואַמלונג עפענט פרעזעס פרוי וועקסלער, וועלכע האלט אַ קורצע רע-דע וועגען דער טעטיגקייט פון דער געזעלשאַפט און פערבעט אַלס פּאָרזי-צענדערין פרוי טשענסטאָכאָווסקאָ, ביי-זיצענדערס פרוי זאָרסקא און ה' סויקא, סעקרעטאַר פרוי וואַרשאַווסקא.

דעם פּערוואַמלונגס - בעריכט גיט אַב פרוי וואַרשאַווסקא. די געזעלשאַפט צעהלט 400 מיטגלידער. חודש-אַבצאהל איז איינקאָסירט געוואָרען פאַר'ן יאהר 1930 די סומע פון 2.734.90 זל.

די אויפגאַבע פון דער געזעלשאַפט איז צו העלפּען די רעקאָנאוואָלעסצענטען וואָס קענענען זיך אום פון די שפיטע-לער מיט פּערשידענע פּראָדוקטען, ווי: מילך, אייער, מעהל, צוקער ווי אויך אין געלד אויף פּערשידענע קוראַציעס. אויך זאַמעלט די „עזרה" שוין אין משך פון עטליכע יאָהר וועט און מלבי-שם, וואָס ווערט צוטיילט צווישען די בּפּבור'ע אַרימע און אויך פאַר קינדער פון „טאָוו".

אין פּערגאַנגענעם יאָהר איז פּער-טיילט געוואָרען פּראָדוקטען אין פּאָל-גענדער צאָהל: 6164 ליטר מילך, 1660 אייער, 290 קילאָ מעהל, 138 קילאָ צו-קער, אויך איז צוטיילט געווארען 558 זל. מיט 80 גר.

אויפרוה פון לאָקאטאָרען - פּעראיין.

אין אונזער שטאָדט האט דער קאָ-קאטאָרען פּעראיין בענייט זיין טע-טיגקייט.

די פילעהריגע אונטעטיגקייט פון פּעראיין, דאָרף מען צושרייבען די הי-גע לאָקאטאָרען זעלבסט, וועלכע נישט געניטענדיג און דער נוצליכער טעטיג-קייט פון פּעראיין, צוליב'ן אויפהערען פון די קאנפליקטען צווישען די הויז-ווירטען און לאָקאטאָרען, האָבען זיי פּערלאָזט די רייהען פון דער אָרגאַ-ניזאַציע.

איצט ווען עס דראָהט אַנאַטענטאָט אויף דעם אַוטסאָוו וועגען לאָקאטאָרען-שוך, און עס זענען ענטשטאנען זעהר וויכטיגע לאָקאָלען פּראָגען; דער ציגוריי-

א קאָנפּערענץ וועגען בעקעמפּען די נישט-עהרליכע קאָנקורענץ.

פּהאגע זועגען די אַזוי-גערופענע „כא-פּערס" אין דער גאַס, וואס די סוחרים-בעקלאָגען זיך אויף זיי, אַז זיי טריי-בען אַנאַוועהרליכע קאָנקורענץ, וועל-כע שאַט די אינטערעסען פונ'ם סוחר'טים.

דעם פּאָרזיץ האט געפיהרט דער וויצע-פרעזעס פון דער האַנדעלס - קא-מער ה' נוימעלד, וועגען דער דאָזיגער פּראָגע האבען רעפּערירט די ה"ה דיט-ריך און ד"ר בראון, וועלכע האָבען אונטערשטאָכען. אַז די דאָזיגע אונ-עהרליכע קאָנקורענץ איז אַ פּלאַן פאַר'ן

איצט גלויבט מען שוין איהם?..

ר' ישיהו צוקערמאַן (איצט שוין אַ נפטר) איז געווען אַ אַרבייטער אין אַ גאַרבעריי, לעצטענ'ס האָט ער זיך גע-פיהלט שלעכט, איז ער אַוועק אין דער קראַנקען-קאַסע און געבעטען אורלויב, האָט מען איהם געשטעלט פאַר אַ קא-מיסיע, וועלכע האָט אנערקענט, אַז ער איז געזונד און פעהיג צו דער אַרבייט. ער האָט אָבער געפיהלט, אַז ער קען נישט אַרבייטען, אַז ער מוז האָ-בען אַברהה און היות אַז מען אַרבייט נישט, האָט מען נישט צו עסען (פון דער אַרבייט האָט ער אויך קוים גע-האָט אויף טריקען ברויט בדוחק) איז ער אַוועק אַרבייטען, ביי וועלכע ער איז געבליבען חלשות.

אַזוי איז ער געקראַכען אין דער קראַנקען - קאַסע און מען האָט איהם אַלץ נישט געגלויבט, ביז ענדליך דעם לעצטען מאָנטאג איז ער אַוועק אין דער קראַנקען-קאַסע צום דאָקטאָר, האָט איהם געטראַכט און געגעבען אַ רע-צעפט. דערווייל איז ער אַוועקגעפאלען חלשות, איז געוואָרען אַ צוואַנגעג-לויף, מען האָט געברענגט פּאָנאַטאָווע און איהם אָבעגפיהרט אין שפיטאַל פון דער קראַנקען-קאַסע אין ראַקאָוו, וואו ער איז אין משך פון אַ שעה צייט גע-שטאַרבען.

זענען פעהאָנען נייגיריגע, וואָס ווילען וויסען, צי איצט, ווען ער האָט מיט „זאָכליכע" בעווייזען פעסטגעשטעלט אַז ער איז באמת קראַנק געזען, צו זיך דאָקטוירים פון דער קראַנקען-קאַסע וועלען איהם ענדליך גלויבען?..

מיר זענען אויך מחתאָננים...

די כולציגאנישע אַנטיסעמיטען האָבען לעצטענ'ס אויפגעהויבען די קעפּ און בעוועגען מיט די ידים אויף די יודי-שע פלייצעס.

מעשה זלאָטשעוו, דאן ראדאָם אווו.

סוחר'טום, בפרט אין דער היינטיגער קריטישער צייט, אָפּעלירענדיג צו דער פאליציי, אַז זי זאָל זיי אַנשאַרפּסטען די דאָזיגע טאָג בעקעמפּען. די פאליציי האט צוגעזאָגט די זאך ווי געהעריג אַדורכפיהרען, ורענדענ-דיג זיך גלייכצייטיג צו די סוחרים

פּערויכערונגס-געזעלשאַפט „איידאָמא" נ. ג. אין וואַרשא.

אונטער דער אָנפיהרונג פון פרעזעס פון אויפזיכטס-ראט ה' אינזש. ארטור מאטלייד איז פאַרגעקומען די אַלגע-מיינע פּערוואַמלונג פון די אקציאָנערען פון דער פּערויכערונגס - געזעלשאַפט „איידאָמא". פון דעם פאַרגעשולען בעריכט איז צו זעהן, אז די געזעל-שאַפט „איידאָמא" האט, טראָץ די שווע-ריגקייטען אין צוזאמענהאנג מיט'ן וויר-שאפטטיכען קריזיס, אין 1930 יאָהר ווייטער פערברייטערט איהר טעטיג-קייט וואס ס'איז צו מערקען פון דעם ציוואקס פון די פּערויכערונגס רעזער-ווען, וועלכע האבען אויסגעוואקסען ביז דער סומע 8.039.195.61 זל. די סומע פון אַבצאָהלונגען האט בעטראָפען אין 1930 4.030.875.21 זל. די סומע פון אַבגעשלאסענע גילטיגע פּערויכערונגען האט ענדע 1930 דערגרייכט 90.137.186 זל. די בילאָנט-סומע איז אויסגעוואָק-סען ביז 11.465.984.37 זל, און די

פּערפייגעהענדיג.

מיינט איהר דאך, אַז מיר טשענס-טאָכאָווער יודען, זענען דערפון פטור, טאָ זייט זיך נישט טועה, אויך מיר זענען מחתונים אויף דער חתונה, אויך אונזערע קעפּ און פלייצעס ווערען צושלאָגען, נאָר, נאָר מיר מאַכען נישט קיין רעש.

מען האָט אונז בפּשאַנקען מיט אַ פאַרק, וואס געפונט זיך אין דער יודי-שער געגענד, קומען דאָרט אַריין שבת יודען זיך אַברוהען פון דער גאַנצער וואָך קרויס-געדאַנקען, וואָסען באַלד אויס שקצים, וועלכע האַקען איבער די דאָזיגע געדאַנקען מיט פלעשער און אייזענס און יודען בעקומען קלעפּ ווי האָגעל.

וואָך ביי וואָך ווערען יודישע קעפּ געשפּאַלטען אין נייעם פאַרק אין זא-וואדע און גאָרנישט, שאַ שטיל, קיינער רעדט נישט און מען מאַכט נישט קיין פיאַרמען.

אויב איך שרייב עס יאָ אויף, איז עס דערפאַר, וואָס איך וויל זיך אַריינ-רעכנען צווישען די מחתונים, וואס טאנצען אויף דער בלוטיגער חתונה...

דער דורישט גאָך קונסט...

ווי ווייט מיר יודען, איבערהויפט די יונגענד און קולטורעל און דורשט נאָך קונסט קען דיענען דער פּאָלענדער פאַקט:

די ווילנער טרופע, וועלכע האָט ביי אונז גאָטראָלירט לעצטענס, האָט די געזענגונגס-פאַרשטעלונג געמאַכט צו ביליגע פרייזען.

פּערשטעהט זיך אַז די בילעטען זע-נען געוואָרען אויספּערקויפט ביז'ן לעצטען, איז אָבער נאָך געבליבען אַ גרויסער עולם אונדזרויסען, וועלכער האָט געוואָלט נחנה זיין פון דער ריי-גער קונסט. וואָס טהוט מענץ רייסט מען אויף די טהייערן און מיט געוואָלד לויפט מען אַריין אין פאַרשטעלונגס-זאָל.

דאס גערודער איז אין לשער, מען געוואלדעוועט, מען מאַכט צווישענרוי-פען ווי אויף אַ מיטינג להבדיל, אַזוי אַז מען פערשוועכט די קונסט. ביי זיי, ביי אונזער יונגענד הייסט עס, אַז מען טהוט אַ גוטע זאך און זיי רופען עס אַ „דורשט נאָך קונסט".

סמאָל

מיטצווירקען אין דעם דאָזיגען ענין. עס זענען נאָך בעהאַנדעלט געוואָרען אַ רייע פּאָטעלע פראגען, ווי וועגען ליציטאציעס, וועקסעלאַוויפקייף א. א. וו. מיט דעם האט זיך די בעראטונג געשלאָסען.

פּערויכערונגס-געזעלשאַפט „איידאָמא" נ. ג. אין וואַרשא.

סומע פון רעכנונג לעבענס - פּערויכע-רונגען ביז 14.810.104.99 זל.

די אַלגעמיינע פּערוואַמלונג האט אַנערקענט די פּערויכערטע אין דער געזעלשאַפט אַ דיודיענד פאר'ן יאָהר 1930 אין דער הויך פון 10 פּראָצ.

נאָכ'ן בעריכט איז געוועהלט געוואָ-רען אַנאַויפזיכטס-ראָט וועלכער בע-טשעהט פון די ה"ה: פרעזעס אינזש. מאכלייד, וויצע-פרעזעס ריכטער יוזעף ווענגער, סענאַטאָר סט. פעזשינסקי, סענ. ד"ר וויראָסטעק און אדוול. בר. לאַנצקי, און אַ פּערוואַלטונג וועלכע בעשטעהט פון די ה"ה: דירעקטאָר-פּערוואַלטער י. גאָלדמאַן, פרעזעס וויעטשאַרקאָווסקי, פּאָטשענטקאָווסקי און מאכלייד.■

ביי אונז אין שטאָדט האט די גע-זעלשאפט איהר אָבטיילונג 2-טע אלעע 31 טעל. 546 און 866.

בילדער-אויסשטעלונג.

צייכענט אויף זיינע אויסשטעלונגען אין פּערשידענע שטעט.

ס'איז וואָס פאָרן, אַז די יודישע גע-זעלשאפט וועט די אויסשטעלונג וואַרים בעגריסען.

אויב מען זאָגט נישט דעם אמת מוז מען האבען א זכרון!

שוין עטליכע יאָהר ווי דער ה' נייעמיראָווסקי פיהרט גענען מיר אַ אונ-ערהערטען קאַמף, ער האָט זאָגאַר געגען מיר שוין אַ אייגענע צייטונג אַרויס-געגעבען מיט בלוזי שקרים, אָבער איך האָב איהם נישט געענטפּערט, ווייל איך קען מיר אַריינלאָזען אין אַ פּאָלעמיק נאָר מיט מיינס גלייכען אָבער מיט עפּיס גרעסערס פון מיר.

כדי אָבער די עפענטליכע מיינונג זאָל וויסען מיט וואָסערע שקרים ער בענוצט זיך וויל איך אויפווייזען וואס עס איז טייטש אונפּעראַנטוואָרטליכקייט. וואָס ער שרייבט אין דער „טשענסטאָכאָווער צייטונג" נומ. 24 וועגען דעם פּאַרטיי-געריכט, זאָל זיך דאס פּאַרטיי-געריכט פּערענטפערן, איך וויל נאָר אויפווייזען ווי אַזוי אַ מענש שעהמט זיך נישט אַרויסצוטרעטען אין דער פרעסע מיט אַ אַרטיקעל און עס זאָל זיך דאָרט נישט געפונען כאָטש איין וואָר וואָרט.

אַלזא דער ערשטער שקר:

ער שרייבט אַז ער האָט איבערגעבען דעם ענין דער „קלאָל ראדניך" ערקלער איך, אַז צווישען די דאָקומענטען געפונט זיך נאָך דער בריעף אַז איך האָב די זאך איבערגעבען דער קלאָל און נישט ער.

אַזוי ווי די ג. לעזער ווילען וויסען וועגען וואס עס האַנדעלט זיך וועל איך דאָ איבערגעבען וואס עס איז פאַרגעקומען:

מיט 3 יאָהר צוריק איז דער ה' נייעמיראָווסקי אויסגעשלאָסען געוואָרען אַלס מיטגליד פון קליינהענדלער-פּעראיין, און וועלענדיג זיך נוקם זיין אין די קליינהענדלער האָט ער מיט עטליכע זיינע חברים צובראַכען די קליינהענד-לער-אַרגאַניזאַציע און געגרינדעט אַ צווייטען פּעראיין.

די צענטראַלע אין וואַרשא געוואויר ווערענדיג וועגען דעם פון אַ אָנאָנס אין דער „טשענסטאָכאָווער צייטונג", האָט זיך געוואָנדען מיט אַ מעמאָריאַל צום קעלצער וואָיעוואָדע און געבעטען נישט צו לעגאליזירען דעם נייעם פּעראיין. די וואָיעוואודסטווא האָט זעלבסטפּערשטענדליך פּעראַרדענט דער הי-גער פאליציי צו מאַכן אַ ספּראַווקע, אויב טשענסטאָכאָוו נויטיגט זיך אין אַ צווייטען קליינהענדלער-פּעראיין און דער ה' נייעמיראָווסקי, ווילענדיג מיר קאָמפּראָמי-טירען, האָט דאס אויסגענוצט און אַרויסגעלאָזט אַ קלאַנג, אַז איך האָב איהם געמסר'ט, אָבער דאס פּאַרטיי-געריכט ביי דער ציוניסטישער אַרגאַניזאַציע האָט אַרויסגעגעבען אַ אויטיליי, אַז איך האָב קיין שום געמיינזאַמעס זאָגאַר מיט דעם מעמאָריאַל.

דאָן וועגען ענין ה' דאַנקאָוויטש, איז אמת אַז מיר האָבען אינטערוויע-נירט אַז אַלס מיטגליד פון דער שאַצונגס-קאָמיטע זאָל פון אונזער זייט זיין פּערטרעטען ה' מ. יאָקבאָוויטש, אָבער דאס איז געווען מיט דער ידיעה פון פרעזידיום און גאַנץ אַפיציעל, ווייל מיר האָבען געהאַלטען אַז דער אורזאָנד מוז זיך רעכנען מיט אונזערע פּאָדערונגען.

ווייטער שרייבט ער אַז ער האט אינטערוויענירט אין מיניסטעריום ווע-גען די מאַרקהענדלער, וואס מוזען האָבען דאָפּעלטע פּאַטענטען, בעסער וואָלט ער וועגען דעם געמאַכט אַ שווייג, ווייל דער בלאַף האָט געקאָסט הונדערטער פּאַמיליעס טויזענדער זלאָטעס, מענשען האָבען איהם געגלויבט אין האַבען שוין בעצאָהלט דרייפאַכטיגע שטראָף און האָבען ביז דעם היינטיגען טאָג צו 2 פּאַטענטען און אַלע קליינהענדלער ווייסען אַז זיין אינטערוויען האָט אָנגע-קאָסט פיער הונדערט זלאָטעס אַרים געלד און איז אין מיניסטעריום אפילו נישט געווען.

דאָביי בעמערקט ער, אַז אויף להבא וועט ער אויף בילבולים ענטפּערען מיט'ן איבערגעבען צום פּראָקוראַר. איך וואָלט איהם געראַטען איידער ער געהט צום פּראָקוראַר זאָל ער זיין אַ מפּשפּט במעשיו, צי ער האָט גארנישט אויף זיין געוויסען אזאלכעס וואס וואָלט זיך קוואליפּיצירט פאר'ן פּראָקוראַר.

חיים וויינשטאָק.

א בריעף אין רעדאקציע.

זעהר געעהרטער ה' רעדאקטאָר !

מיר בעטען אייך צו געבען פלאַך אין אייער וו. צייטונג פאַר פּאָלגענ-דע שורות פאר וועלכען מיר דאָנקען אייך פאַראויס.

אין דער „טשענסט. צייטונג" פון פּויריגען פרייטאג איז געווען גע-דרוקט אַ ארטיקעל פון ה' ש. נייעמיראָווסקי צווישען וועלכען ער שרייבט אז ער האט אין זינען צייט געפּוועל'ט אַז די מאַרק-הענדלער וואָס אַרבייטען אַליין אויס זאָלען נישט ברויכען קיין טאָפּעלטע פּאַטענטען, נאָר איין פּאַ-טענט, און ער גיט צו אַז דאס אויסגעפּוועל'טע געזעץ איז חל ביוז'ן היינ-טיגען טאָג.■

מיר ערקלערען, אַז ה' נייעמיראָווסקי איז ווירקליך געפּאהרען מיט אַ דעלעגאַציע פון 4 פּערוזאָן קיין וואַרשא, און קומענדיג צוריק האט ער אונז פּערויכערט, אַז מען ברויך שוין נישט אויסצוקויפּען קיין 2 פּאַטענטען, און זעלבסטפּערשטענדליך האבען מיר אַזוי געטהון.

וואָס האט זיך אָבער שפּעטער ארויסגעוויזען? סוף יאָהר איז געקומען אַ קאָנטראַלער פון שטייער-אַמט, און וועמען ער האט געכאפט האט ער געמאַכט פּראָטאָקאָלען אין אלע האָבען טאָקי בעצאָהלט 3 פּאַכגי שטראָף, און ביז'ן היינטיגען טאָג מוזען אַלע אויסקויפּען צו 2 פּאַטענטען, און צוליבע דעם האט מען אונז געהעכערט די שטייערען, אַזוי זעהט אויס די טובה וואס ער האט אונז געטהון.

עס פּאָלגען 16 אונטערשריפטען.

בעמערקונג פון רעדאקציע.

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער אויבענדערמאָנטער זאך, האט אונז ה' נייעמיראָווסקי מיט עטליכע יאָהר צוריק איבערגעבען אַ בריעף פון ג. דעם. פאַרבשטיין וועלכען מיר גיבען איבער אין דער גע-נויער איבערזעצונג:

דאס איז אַ אייגענהענדיג געשריבענער בריעף אויף אַ פירמע-ברוגען פון ה' פארבשטיין דא-

טירט דעם 22 יאנואר 1926. וועלכער לויטעט:

צו דער פּערוואַלטונג פון קליינהענדלער-פּעראיין אין טשענסטאכאוו.

אונטאָרטייליך אויף אייער שרייבען פון 17 ד. ה. האב איך די עהרע אייך צו אינפארמירען אז ערשט האט דער דירעקטאָר ה' קאשאק מיר געקענט געבען ענטפער וועגען דער בעוואוסטער פראגע, ווייל נעכטען איז פארגעקומען א בעראטונג.

אונטאָרטייליך האט מיר ערקלערט, אַז אין די נאהנטסטע טעג וועט ווערען פונדערגעשויקט א צירקולאר וועגען האנדווערקער-מאקלעהנדלער, וועלכער לויטעט, אז אונלכע האנדווערקער העלעע אר-בייטען ביי זיך אינדערהיים און יעדען געהויף און וועלכע פערקויפּען ייזערע אויסארבייטונגען אויפ'ן טאָר, דארפּען אויסקויפּען נאר איינצעלנע פּאַטענטען.

ה' קאשאק האָט מיר צוגעזאָגט נאָך עטליכע טעג צו מאַכען אַ קאָפּיע פון דעם דאָזיגען צירקי-לאַר וועלכע איך וועל אייך איבערשריקען.

דער דאָזיגער בריעף אין זיין פוילישען אריגינאל געפונט זיך נאך יונט דאן ביי אונז אין רעדאקציע.

miłość męża

idzie przez żołądek. Daleko lepiej smakować mu będzie i bardziej jeszcze cenić będzie moźolną pracę kuchenną, jeżeli Szanowna Pani zaprezentuje mu owoce swej pracy w lśniący — czystym naczyniu na białuteńkiej stołowej białiznie. Te ostatnia może Szan. Pani bez troski częściej prac i zmieniać, używając jednak tylko słynne i niezrównane w dobroci i tanie mydło „Koffontay z pralką”, rezygnując z ostrych i niedających się skontrolować środków do prania. Zdziwił Pania, jak długo wytrzyma dobra tkanina, prana tylko mydłem „Koffontay z pralką”. Pozatem specjalną przyjemnością jest: aromatyczny zapach tego pięknego mydła oraz zawartość gliceryny.

Koffontay

z pralką

Zastępca: I. Lewkowicz, Częstochowa, Narutowicza 15.
Złoty medal na wystawie w Katowicach 1927.

קאמוניקאט

דערמיט זענען מיר מודיע אונזער ג' קונדשאפט, אז

יעדער ארייננעלער וואק אמאניאקאל-ווארע
(ביצעלידא)

פון די

ZAKŁADY SOLVAY w POLSCE

איז בעצייכענט מיט א' אויפדורק

ZAKŁADY SOLVAY w POLSCE
T. z O.P.

SODA KALCYNOWANA
(AMONIAKALNA)

98%

און איז פערזעהען מיט א פאבריק פלאמבע.

דער אויפדורק און די פלאמבע גארענטירען די פולווערטיגע אויסארבייטונג, אויף וואס מיר בעטען אכטונג צו געבען ביים קויפען.

Zakłady Solvay w Polsce
Oddział w Częstochowie
ul. Handlowa 3, tel. 5-23.

ווארשא, אין יוני 1331.

אכטונג: שולדיגע אין פערשפרייטען פאסיפיקאטען אלס אונזער אריינגעלע אמאניאקאל-סאדע (ביצעלידע) וועלען צוגעצויגען ווערען צו גע-ריכטליכער פערזענטווארטליכקייט.

ווערצמאן און רעזעסאק האט מען גע-הייסען קומען אויפ'ן פלאץ, אבער שפילען האט מען זיי נישט געלאזט. די „ווארטא“ דארף אויף דעם רעאגירען. די צייטונג פון דער „ווארטא“ דארף זעהן, אלס דער איינציגער „א“ קלא-סיגער יודישער ספארט-קלאב, אויסצו-שולען שפילער, מיט וועלכע מען זאל זיך ביי דער רעפרעזענטאציע-צוזאמען-שטעלונג מוזען רעכענען.

דער היגער יודישער ספארט - קלאב „אספלה“ האט געשפילט פויריגען שבת אין ווארשא מיט'ן יודישען אקאדעמישען ספארט-פערטיין. דער רעזולטאט איז געווען 2:0 לטובת „זשאס“.

די פינג-פאנג-מאנשאפט פון „אספלה“ האט בעזיגט אין א מעשט דאס גימ-נאזיום פון דערהער-פערבאנד 9:0.

די מעשטען אין דער ערשטער רונ-דע פון קלאס „א“ האבען זיך פערענ-דיגט. די טאבעלע:

- 1) סקרא 5 פונקטען
- 2) מישקאו 5 פונקטען
- 3) וויקטאריא 5 פונקטען
- 4) צ. ק. ס. 4 פונקטען
- 5) ווארטא 1 פונקט.

ז. ב.

ODCISKI
ZGRUBIAŁ JAKI
USUWA BEZ BOLI I BEZPOWROTNE
KŁAWIOL
FABRYKA CHEM-FARMACEUT... AP. KOWALSKI
WARSZAWA

KOSTJUMY kąpielowe
damskie, męskie i dziecięce
Najnowsze modele.
Wielki wybór.
Ceny b. niskie
M. OPATOWSKI
II Aleja 35
w podwórzu

NIEMIŁA WOLA RAK, NOGIPACH
USUWA
ZNANY I NIEZASTĄPIONY
OD 1/2 WIEKU
SUDORYN
FABRYKA CHEM-FARMACEUT... AP. KOWALSKI
WARSZAWA
UWAGA! WYSTRZEGAĆ SIĘ NAŚLADOWICTWA
O PODOBNYM BRZMIENIU: OPAROWANIU.

בענדיג קיין געלד אויסצולייזען דאס וועגעלע, האט דעם טרעגער געדראהט צו שטארבען פון הונגער, וועגען דא-זיגען האט זיך דערוואוסט דער ה' אי-ווינסקי און עס האט איהם שטארק געריהרט דער ביטערער גורל פונ'ם טרעגער. ער האט זיך פערמינערעסירט מיט'ן ארימען טרעגער און איהם צו-געהאלפען מיט געלד דאס וועגעלע אויסצולייזען.

די טרעגער בעטען אונז אויסצודרי-קען אויף די שפאלטען פון „טשענ-סטאכאווער צייטונג“ א הארציגען ישר כח דעם דאזיגען אמת'ן חסיד מאומת העולם.

עסט נור שטיינמעץ-ברויט.

די וועלט בעריהמטע פירמע „שטיין-מעץ“ האט איבערגעגעבען אויף טשענ-סטאכאו, ראדאמסק און אומגעגענד דאס אויסשליסליכע אויספאקען פון שטיינמעץ-ברויט דער היגער פשוואוס-טער בעקעריי פון ה' קאזלאווסקי אלע 30.

דאס אויספאקען גופא איז אויך פא-טענטירט.

שטיינמעץ-ברויט איז פעהאנען דריי סארטען, נעמליך: 1-טער סארט: קארן-ברויט א גלעזענע מיטעל אויף אב-סטרוקציע, 2-טער סארט: „פאליני“ פאר מאגען ליידענדע, 3-טער סארט: „גראהאם“ ספעציעל פאר צוקער-ליי-דענדע.

די דאקטוירים עמפעעהלען צו עסען נור שטיינמעץ-ברויט.

יודישע געזעלשאפט פאר לאנד-וויטשאפט.

די געזעלשאפט האט צום זומער-סעזאן בעניט איהר טעטיגקייט און יעדע וואך קומען פאר אויספאלגען אויף נאנטע און ווייטע מקומות.

איבערהויפט גרייט די געזעלשאפט צו א רייזע אויספאלגען קיין אויסלאנד, ווי אויף די אינטערנאציאנאלע קאלא-ניאל אויסשטעלונג אין פאריז, דאן קיין שווייצערע, אויפ'ן באטיק און אויפ'ן מיטלענדישען ים.

אויך קומט פאר א רייזע אויס-פאלגען אין לאנד.

קינפטיגען זונטאג דעם 21-טען קומט פאר פאלגענדע אויספאלגען:

איינציגער אויטאבוס אויספאלגען קיין אלשטין, זלאטי-פאטאק.

די צווייטע וואך ווערט איינגעאר-דענט א גאנצע רייזע אויספאלגען ווע-גען וועלכע מיר וועלען בעזונדערס מעלדען.

לעצטענס איז די צענטראלע פון דער יודישער געזעלשאפט פאר לאנדוויסענ-שאפט אנגענומען געווארען אין דער צענטראלע פון די פוילישע לאנדווי-סענשאפט געזעלשאפט אין פוילען.

דאס וועט געבען די מעגליכקייט אויך די יודישע מיטגלידער פון דער געזעלשאפט צו געניסען פון די הנחות וואס עס האבען די פוילישע מיטגליד-ער.

קאפ און נערוואזישע וועהטאגען לינדערט און בעזייטיגט שנעל און ווירקזאם „טאגאל“. נישט שערליך הארץ, מאגען און אקערליי ארגאנען. טויזענדער ליידענדע האבען צוריקגע-ווינען, אדאנק טאגאל זייער געזונד. פאדערט נור אריינגעלע טאגאל-טאבלעטקעס, ווייל עס איז נישט פער-האן עפ'ס בעסערס. אין אלע אפטיקען. פרייז 2 ז'.

פון ספארט.

קאטאוויץ-טשענסטאכאו 3:1 זונטאג איז פארגעקומען א צווישענ-שטעטישער פוטבאל - מעשט צווישען קאטאוויץ און טשענסטאכאו. די געסט האבען געהאט א איבערמאכט איבער די היגע און הגם טשענסטאכאו האט דערגרייכט דעם 1-טען גאל, זענען די קאטאוויצער נישט ארגאנעפאלען פון מוטה און מיט א שעהנע טעכניק גע-ווינען 3:1.

דאס ערשטע מאל האט אין דער טשענסט. רעפרעזענטאציע, וואס האט זיך שטענדיג געשטיצט אויף 5-6 וואר-טא-שפילער, נישט געשפילט קיין שום יוד, מיט וואס דאס יודישע פובליקום איז זעלבסטפערשטענדליך נישט צופרי-דען.

מעגליך אז דאס איז געווען א „שטי-קעל“ פון היגען קרייז-פערבאנד פונגע דער „ווארטא“, ווייל די שפילער גע-היינט און ווייטערע טעג.

אריינגעטרעגען 3 קאנדידאטען-ליסטעס צו דער קהלה-פערזאנל-טונג.

צו די וואהלען פון דער היגער קהלה-פערזאנלסטונג וועלכע דער נייער קהלה-ראט דארף וועהלען קומענדען זונטאג זענען צווישען די פערשידענע ריכטונ-גען אריינגעטרעגען געווארען פאלגענדע 3 ליסטעס:

- 1 נומער — פעראייניגטע רעליגיעזע יודען (אגודה).
- 2 נומער — ווירטשאפטליך - דעמאק-ראטישע פעראייניגונג.
- 3 נומער — מורח' און ציונים.

א פערזיילונג אין פארק פון-טען מא'.

אין צוזאמענהאנג מיט'ן אלגעמיינעם קרייזס לעבט אויך איבער, די אזוי-נייטיגע אינסטיטוציע, ווי דאס יתומים-הויז, א שווערען מאטעריעלען קרייזס און האט נישט די נייטיגע פונדושען אויף אויסצוהאלטען די 70 קינדער און זיי בעקליידען.

צוליב דעם האט די פערזאנלסטונג בעשלאסען איינצוארדנען א פערזיילונג פאר קינדער און דערוואקסענע אין פארק פון 3-טען מאי מיט דער הילף פון דערהערינס און פרעבליסטינס, וועל-כע וועלען זיך פערנעמען מיט די קינדער.

די ברייטע געזעלשאפט וועמען דאס יתומים-הויז איז נישט גלייכגילטיג, ווי מיר האבען זיך שוין עטליכע מאל אי-פערציילט, ווערט געבעטען צו שפענ-דען פאנטען, נאך וועלכע עס וועלען זיך מעלדען דעלעגירטע פרויען און שטיצען דאס יתומים-הויז. גענויערס אין די אפישען.

מאטורא-עקזאמענס אין יודישען געזעלשאפטליכען גימנאזיום.

אין גימנאזיום פון די יודישע געזעל-שאפטליכע מיטלשולען האבען היי-אחר פערקומען מאטורעס פאלגענדע שילער און שילערעס: בראטמאן יצחק, בראמ-בערג זיגמונט, פינקעלשטיין אלעזר, גראדאן לייזער, קויפמאן משה, פרוע-ראווסקי ישראל, וויספעלנער מיכאל, ווארמאנד מיכאל, פראנק רבקה, גאלד-שטיין גוטא, גאלדשער טאמארא, האפט-קא מינא, מינדרשט רחל, סעמאטיצקא רעניא, שטאהל רוזשא, שטאל בראניא, טענענבוים טאניא, וואטענבערג האנקא.

מאטורא-עקזאמענס אין גימנאזיום פון ד"ר אקסער.

אין גימנאזיום פון ד"ר אקסער הא-בען בעת די הייריגע עקזאמענס בע-קומען מאטורא פאלגענדע שילער און שילערעס:

דאנקאוויטש הענריקא, פייגענבוים פעליציא (מיט אויסצייכנונג), האכער-מאן לאה, קאץ פאלא, קאזשושניק יו-זעף, קריגער איוז, ראטשטיין זיגמונט, ראדענבערג סטאניסלאוו (מיט אויס-צייכנונג), ראדענבערג פאלא, שטאהל לאה, שרייבמאן אריה, ווייס שלום, וועקסלער פראנציסקא, וועקסלער מאריא.

שבעה פון נייע לאוויקעס אין די ארבייטס-געריכטען.

זונטאג איז אין זאל פון שטאדט-ראט פארגעקומען די פיייערליכע שבעה פון די נייע לאוויקעס און זייערע פער-טרעטער, וואס זענען בעשטימט געווא-רען אין די ארבייטס-געריכטען. צוזאמען זענען צו דער שבעה גע-שטאנען די לאוויקעס און זייערע פער-טרעטער אין דער צאהל פון 252 פער-זאן.

א שעהנער טהאט פון א היגען קריסט.

צו אונז אין דער רעדאקציע זענען געקומען עטליכע טרעגער, וועלכע שטע-הען אויף עק-אגראדאווא גאס רעכטע זייט איבערגעבענדיג אונז וועגען פאל-גענדען שעהנעם טהאט פון א היגען קריסט, וועלכער וואוינט עק נייער מארק 13, ה' אייווינסקי.

דעם יודישען טרעגער ש. ריכטיגער האט זיך צובראכען א ראד פון א ווע-געלע. ער האט דאס וועגעלע אוועק-געגעבען צו פערריכטען און נישט הא-

היינט: קינא און רעווי צוזאמען! סענסאציע!

אויפ'ן עקראן דער נייעסטער און מעכטיגסטער פילם פון סעזאן!

Wilki (Anglicy) i Szakale (Niemcy) MORZA CASINO.

אויפברויזענדע דראמא, אילוסטרירענדע די שרעקליכע ים-שלאכטען בשעת דער גרויסער וועלט-מלחמה 1914-1918.

אויף דער סענענע: נייע ארטיסטען אין א נייעם הומאנאלען פראגראם: **מאריא שטשענסנא, באהושוכנא, קאטשארטווסקי, מאגנושעווסקי, וואשילעווסקי.**

ארקעסטער אונטער דער אָנפֿיהרונג פון י. בורשיק.

קינא און טעאטער אויף דער סענענע! גרויסער רעדעוויגער פוילישער פילם!

KOBIETA, KTÓRA SIĘ ŚMIEJE

אפערע אין דער עלעגאנטער וועלט. — ליעבע צווישען א געטע פרוי מיט'ן אדוואקאט פון איהר מאן אין דער סיטויראל: **זאפ'א באטיצקא.** איבער'ן פראגראם 2 אלעטע טעריע **KULTURA CIAŁA** חוץ דעם: **נייעסטע קלאנג = וועלט = צוגאבען.**

אונזער דעוויז: פאר א מינימום פרייז מאקסימום איינדרוקען! פרייז פון 50 גר. ביי 1 ז'.

(1) אנשטאט באנאלע רעווי — גוטע בילדער. פוילישער קלאנג-פילם — זיטען דראמא אין די הויפט-ראלען: **פלאנק, ליפנינסקא, באטיצקא.**

Moralność Pani Dulskiej ŻAR MIŁOŚCI

אין די הויפט-ראלען: **גרעטא גארבא, קאנאלע**